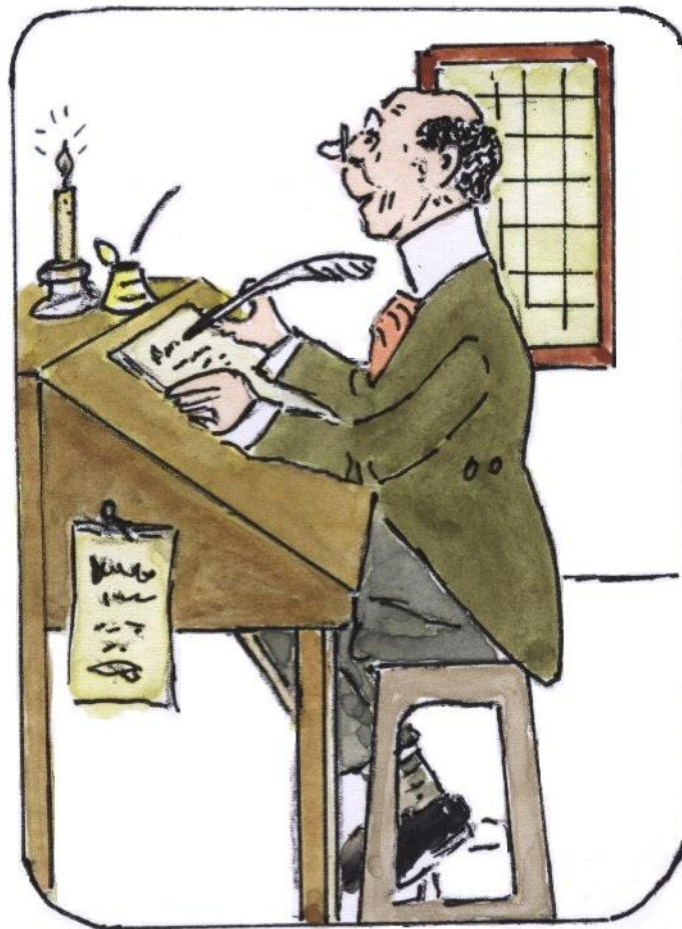

PIETER CORNELISS van LEVENDALE

NOTARIS IN TROEBELE TIJDEN

Levendale als dagboekschrijver

(naar [hoofdscherm](#) Levendale)

P.A. Harthoorn 2011

P.A. Harthoorn
Amsterdam
Augustus 2011

M.P. Smallegange
Waddinxveen
Tekstbewerker

INHOUDSOPGAVE

1	Levendale als dagboekschrijver	3
1.1	Protocol A (RAZE 2038)	3
1.2	Protocol B (RAZE 2039).....	8
1.3	Protocol C (RAZE 2040).....	13
1.4	Protocol D (RAZE 2041)	15
1.5	Protocol E (RAZE 2042).....	16

1 Levendale als dagboekschrijver

Levendale had de gewoonte om historische en persoonlijke aantekeningen, soms in het Nederlands soms in het Latijn, in het begin van elk protocol en soms beneden aan de pagina's van de protocols te schrijven. Omdat deze naar mijn mening zo'n mooi tijdsbeeld heb ik deze in een apart document, per protocol, verzameld. Als iemand zich geroepen voelt om de latijnse aantekeningen te vertalen, ik houd mij warm aanbevolen voor een kopietje daarvan

1.1 Protocol A (RAZE 2038)

Fol 7: Quarta die Novembris 1576 qui erat Dominicalis 21 post penthecosten. In qua ad ontroitur misse cantatur. Omnia que fecisti nobis domine in vero judicia fecisti. ia peccavimus tibi et mandatis tuis no... obedimus etc. Celebris illa urbis H' Antwerpia ab Hispanis dicepta ac spoliata fuit. Atqua na dominica 21a (qui incidebat in 30 octobris oppuguantur et flammis exerstu...? fuit Leodium? anno 1468.

Pacificatio inter Ordines provinciam belgicarum et Principem Oranicum cum addictis illi regionibus Hollandia et Zeelandia etc. Grandavi? inita 8 Novembris 1576.

Fol 9: den 12 februarij 1577 es de Paix gesloten tusschen Don Jhean van Oistenrijck als Gouverneur van dese Nederlanden vuyjten naem van den Coninck van Spaengien ende den Staten derselver Landen, Ende bij ewigh edict gepubliceert. Item bij den Coninck van Spaengien op den Paeschdagh 7 aprilis 77 geratificeert ende geconfirmeert. den ...? binnen berghen.

Fol 10: 's Nachts tusschen den 20 ende 21 Junij ende den 21 vreeselijcken storm van winde als veel gehoord es in dat saysoen siaers. Den 2 Julij 77 drie walvischen op de Honte gevanghen bij Saeftinghen.

Fol 11: 24 Julij 1577: Den Jhoan d' Austria comt ende bewaert hem binnen tcasteel van Namen (om hemvan den quaetwillighen te bevrijden) Ende Ontbiedt wederom den Spaengiaert ende aenveerd d'oorloghe Jeghens den Staeten van de Nederlanden. 8 Augustus werdt Berghen op den Zoom van Champaignij vuyjten naem van de Staeten belegert Om den duijtschen met haeren coronnel (Die met Don Jan aenhielden) vuyjt te leijden, twelck geschiet es 13 augustus.

Fol 13: Circa x Novemb. Horribilis ille Cometa videri cepit. Canda in formam plumae militaris? orientem versus In aquario Directum. Et duravit usquam 18 January a sequentis 21 Novemb. Mathias Austriae archidux ac Imperatoris fr. ab Ordinibus belgeris? accersibus? Antwerpia.

Fol 23: Lijmborgh werdt bij den Coninc van Spaengien gewonnen ende weder gecreghen den 10 junij 78.

Fol 29: Int beghintsel Aprilis (1579) Heeft den keijser legaten gesonden Om den Paix tusschen den Coninc van Spaengien ende de Staeten van zijn Nederlanden te concipieeren Ende zijn daeromme binnen Coelen vergadert geweest. Dan (midts de gefingeerde differentie van de ghenen die abitieux haeren eijghen profijt soeckende ofte midts haer doofheijt van de genade disponeren) en zijn gheen vruchten gevolght.

Fol 34v: Bergenses, pessimo factoror[um] aliquot consilio et inani metu[r] seducti Zeelandicos milites in presidium admittunt Atque sic deideps lebertatum suam prostituerunt ac Religionis su[per] iacturum passuri, portas quibus libet scolestis perdonibus aperu..orum

Fol 49: Den ix^e Aprilis smergens werdt die vroomme stadt Mechelen (die in d'oude catholicque Religie begheerde te leven onder d'obedientie van den Concinc van Spaengien haeren natuerlijcken Heere ende daerom niet willen innemen den Geusen knechten) met verraedt van eenighe daer binnen zijnde vanden Geusen beclommen, ingenomen ende onmatelijck gepilleert, die kercken geprophaneert ende Religie verjaeght haer Dienaers vermoordt oft vuytgeschudt.

Den selven daghe ¼ voor iij van naedemiddagh overleedt Maria van Ordt huijsvrouwe van Cornelis Levendale, eertijds bailiu der stadt van Reimerswalle, mijn beminde moeder / binnen berghen op den zoom ende wordt den xj daer aen inden vrijthoff totten minrebroeders aldaer begrafen. Godt zij haer genaedelijck gedachtigh ende haer memorie zij in ruste ende vrede inder ewicheijt. Vide fol 195

Ende des avents des voorseiden daeghs zijnder wonderlijcken apparitien, van slaghoorden, lichten ende vierighe straelen in de lucht erschenen ende gesien.

Te voren den vj Aprilis 80 des avents ontrent vj uren heeft den bodem van geheel Aertrijck (oock onder die zee, rivieren ende wateren) tweemaal merckelijck ende dapperlijck gebeeft.

Fol 50: xxvj^e Junij geghaen in Mechelen ende dan en vertrocken ende niet weder ingecomen dan den (niet ingevuld)

Fol 61: Cometa apparuit circa diem xj (aut ix) octo vesperi in p..scibus iuxta stellam? orientalem sideris aquarij septetri...em verrs...? Pallidus et subescurus Retrogradus ex (tekens van de diernriem:) vissen, xec? waterman, steenbok, schutter Et in latitudie colori cursu progrediens Causa seu vadio ad orientem horizonti parabola perrecta?

Fol 69: Die 8 novembris qui est octava omnium sanctorum, Templum summum aliquot loca religiosa, Bergis¹ omnibus suis ornamentis ert donarijs spoliata fuore imagines deiecte Catholica Religio eiusque strenui professores exulare iussi certe huius scoleris, authores (anthores?) seditios nonatores (novatores?) insigni Hoc facinore declarunt quo initio ac Zelo suam secta[...] prevehere studeant verbiona pia loca festirut prophesare morbo ac peste laboratibus lectos subripiant imo ut mortuor[um] cadavera (Roberti a bergis quondam Episcopi leodinem ac fratris marchionis bergen[is] defuncti etc.) suis localis effodiant, vide supra pag. 56

Fol 83: Ontrent den 22en aprili 1581 hebben d'oproerighe binnen Brusselenditie ende muijterije Omdat daer naer volghen souden die profanationen van de catholicke kercken (als gevallen is) ende verjeheningen van de vroomme dienaers ende voorstaender derselver, Om consequentelijck allencxkens aen haer goederen te geraken ende een tiranique regeringhe in te voeren. ubi principes infidelis et fecij furum etc.vers...

Daer nae den 26 aprilis vremde apparitien van oorloghen in de lucht gesien ende gehoord

Fol 89: Den 28 Junij 1581 werde Breda van ses van vrij spaengien volck ingenomen ende gepilleert.

¹ Robert van Bergen was inderdaad bisschop van Bergen op Zoom. Ik begrijp dat zij zijn lijk uit zijn graf gehaald hebben. Onderaan pagina 56 staan zes regels kriebelschrift

Fol 90: Den 10 Julij smorgens vroeg comen die franchoische soldaden met verraderie binnen berghen op den zoom, doende grooten extorsien ende overlast, aldaer blijvende tot ... (niet ingevuld) Sulcx es berghen be.... te d.... ende tot ruine te comen.

Fol 92: Den 8 augustus vertrocken met thuijsgesin van Romerswalle naeder Vere aldaer blijvende totten 16 septembris.

Op 18 augutus Dux Alvarenius? galliers? stipatus copijs? execut hispan..... .. Canonicum etc.....

Fol 98: na 1 oktober 1581, Ontrent naer Baefmisse ben ic metter wone vertrocken ende hebben mijn Domicilie ende residentie oft comptoir gehouden binnen der stede van der Goes in Zeelandt, int susterstraetken. Daer nae 1^e may 83 verhuijst in de vorst ut prima pag. 177. Interum 1^e may 84 int susterstraetken ut prima fol 246. Aldaer poorter geworden 4 Juny 84, prima fol. 254. Gheadmitteert om te moghen postuleren 14 July ende den 29 als procureur eedt gedaen ut prima 340. Commissaris int Lantrecht gecoren ende eedt gedaen 6 July 87, ut prima fol 451.

Fol 98: Doornick langhe belegert ende niet? gemaect es met appointement int gebiedt van den Coninc van Spaengien gecomen den laetsten novembris 1581

Berghen op den zoom insgelijcx bespronghen? van sconincx volck dan werden weder vuytgejaeght 5^e octobris 1581

Item gepooght ontrent den 22 Junij 82 ooc vergheefs

Fol 101: 8 Junius? media vesperi hora? ... hebbe ic voor d'eerste binnen ter goes moeten wercken.

Fol 111: Op 10 februari 1582 es Franchois² (broeder vanden coninck van Vranckrijck) hertoghe van Alencon etc. ghearriveert binnen Vlissinghe.

Es den 19 der selver als hertoghe van brabant, van Orangien cum suis ende ander rebellen etc. buijten Antwerpen gehuldt auspicijs ins.....bus ut 1 Juny 155..

Hij is diesgelijcx binnen brugghe gecomen 17 July, Ende binnen Ghendt van den selven als grave van Vlaenderen gehult ... 9 augusti

Fol 115: Den 7 martij 82 des avondts ende nachts daer aen tot over middernacht was seer grooten vervaerlijcken storm ende vreeselijcke vuyten W /NW Sulcx als oijt binnen memorie (soo langhe geduerende) geweest es, waer mede veel schepen verdroncken, huijsen ende molens omgewaijt, groote schade aenden dijcken midts den hoogen vloedt

Fol 116: Den 15 martij 1582³ werd Oraengien binnen Antwerpen door zijn hoofd met een pistolet gescoten, dan es weder op gecomen. Maar

Fol 118: de 25 aprilis op St. Joris dagh hebben die Geusen beclommen, ingenomen ende gepilleert die stede van Aelst.

Fol 119: In Maio 82 ontrent den 15, een Comete gesien in septetiano sed

² Dit is Frans Hercules van Valois (1555-1584), bij geboorte hertog van Alençon, maar nam later de titel hertog van Anjou aan. De Staten Generaal stelden hem in 1581 aan als souverain vorst en heer der Nederlanden (vandaar Levendale's opmerking: ende andere rebellen). (Wikipedia)

³ Dit was de mislukte aanslag te Antwerpde door Jean Jauregui, fol 257 vermeldt de moord te Delft in 1584

tusschen den 18 ende 19 meije pooghde sco van spaense volck t'invaderen t'landt van der tolen. Dan werdt bele... .. den 22 Juny 82

Fol 122: Die vander Goes (nae vele tergiversatien ende vuytstel) zijn ten laetsten van Die van Zeelandt sulcx gedronghen geweest omdat zij op den ij novem[bris] 83, t'zeusche garnison hebben ingenomen ende sulcx haer vrijheijt ouvergegeven ende de poorten voor allen schelmen en boefven⁴ open gedaen

Fol 125: Den 5 July Oudenaerden beleghert zijnde ... deur gebreck van victuallie in feu? handen

Fol 128: Liere werdt in sco handen overgelevert, niet sonder proditien? den 2 Aug.

Fol 150: Oraengien binnen berghen gehuldt (bij pruveur? peuveur?) den 14 ...? Nihoven comt in sconincx gebied septembris
Steenwijck in Vrieslant werdt van sconincx volck overrompelt ende ingenomen.

Fol 155: franchois sone? van franckrijck ende broeder van den co. gehuldt Hertoghe van brabant ende grave van vlaenderen etc. ut supra pag....?
pooghde binnen Antwerpen, brugghe ende elders zijn franchoijsen in te brenghen ende hem absoluijt meester te maecken maer werdt van de borghers beleth. Sulcx aldaer groote c....?
ende hij vertreckt 17 januarij 1583

Fol 177: Den eersten meije 1583 verhuijst vuyt tsusterstraetken inde Vorst neffens Capelle bij 't gasthuijs, aldaer binnen ter Goes comptoir gehouden

Fol 208: Eeckeloo, Tsas van ghenet, t landt van Waes, Hulst, Axele in sConincx gebiedt gereedu....?

Fol 209: Die van der Goes (nae vele tergiversatien⁵ ende vuytstel) zijn ten laetsten van Die van Zeelandt sulcx gedronghen geweest Dat zij opden 2den novembris 83 't Zeusche garnison hebben ingenomen Ende sulcx Haer vrijheijt overgegeven ende de poorten voor allen schelmen ende boefven open gedaen.

Fol 246: Op den eersten meije 1584 ben ick wederom verhuijst in tsusterstraetken ende aldaer mijn comptoir gehouden ut supra fol 98, 177 et prima 451. Ick ben ter goes poorter geworden 4 Junij 84 ut prima fol 254.

Fol 254: Op den vierden Junij 1584 ben ic ter Goes poorter geworden ende hebbe den ouden gewoonlijcken eedt gedaen, Ende die borgemeesters hebben hebben mij 't Recht quijtgescholden.

Fol 257: Den thiensten July 1584 es Guille(aeme) van Nassau, Prince van Oraengien etc., binnen Delft in Hollant met een sinckroer doot doorschoten. Ende ten selven daeghe werdt 't fort van Liefkenshoec bij sijne Majesteijts legher ingenomen.
Den 17 July ben ic vertrocken van Utrecht ende doen niet weder gecomen voor den 3 sept. 1590.

⁴ De Geuzen?

⁵ tergiversatien = tegenstribbelen

Fol 316: Op den ... Martij 1585 es die princelijcke stadt van Bruessele aen sijne Conincklijcke Majesteit gereduceert. Item Nimmeghen in Gelrelant es aen sijne Majesteijts zijde overgeghaen den Martij. (datums zijn niet ingevuld).

Fol 320: Op den 3 aprilis zijn die geuse schepen de Honte opgevaren om Antwerpen (belegert zijnde) t'ontsetten. ende ten selfden daeghe hebben ingenomen die bolwercken op Liefkenshoeck, Sinte Anthonis ende ter Neusen, daernae Tussen den 4 ende 5 aprilis, voor middernacht, hebben die van Antwerpen laeten afdrijven seecker brandtschip ende andere met buskruijt ende sarckstenen gemetst, D'welcke groote schaede aen de brugghe deden die sconinx legher geleijt hadde over re Riviere van de Schelde bij Calloo, ende veel volck (int affspringhen) vernielden

Fol 321: 29 aprilis cum nonilunio eclipsis Lun[arum] Mox cum plenilunio 13 maij, in Sole quod ita continuo, raro accidit

Fol 322: in maio 85 esser aende noordtzijde van zuijtbevelandt, op den hoeck van Manee, een grooten val oft grondtbrake afgevallen, d'welcken veel gecost heeft om te beschermen.

Fol 323: den 7 meije pooghden die Geusen met schute, opden Couwensteijnschen dijck (bij Lilloo) te comen ende den selven deur te graefven om daer deure Antwerpen t'ontsetten. Dan werden daer af geslaeghen. Anderwerf pooghden tselve 26 meije 85 ipso die (vier regels die moeilijk te lezen zijn).

Fol 341: Den 17 Julij 1585 is die vroomme stadt Mechelen aen sijne Conincklijcke Majesteijt gereconcilieert⁶

Fol 348: Op den 17 Aug. 1585 es die Machtighe Rijcke ende alomme vermaerde Coopstadt van Antwerpen aen sijne Conincklijcke Majesteijt gereduceert deur langhe belegeringhe vuytgehonghert zijnde.

Fol 369: die stercke vermaerde ende wel geleghen zeestadt Vlissinghen, deur inductie van eenighe die hemselves draeghen inde Regeringhe van Hollandt en Zeelandt etc. ingenomen t'garnisoen van Elizabeth Coninginne van Ingelandt, ende haer met haeren ingesetenen gheafsubjecteert, d'engelsche den 29 octo. 1585.

Fol 370: Den laetsten octo. 85 zijn binnen zuijdtbevelandt op de dorpen soldaden in garnisoene bij die van zeelandt geleijt boven die Honte, Ende 2 novembris ooc een corvette Ruijtere binnen H'ersicken ghearriveert.

Fol 377: In decembri 1585 esser een Vrouw in Zuijdtbevelandt in Sinoutskercke geleghen van 3 meijskens ende van noch een knechtken dat een moorken was / alle viere teender draght ende quaemen alle levende ter kercken.

Fol 378 is binnen Vlissinghen Graef van Lijcester als Gouverneur van weghen de Coninghinne van Enghelandt. Vide supra fol 369

⁶ = verzoend

Fol 396: Op den 9 meije 86 es bij den Regierders van Zeelandt, besteedt het Bol werck opt hoot vander Goes, midsgaders den gracht ende wal streckende van daer tot aen stede thoe. Ende den 10 es besteedt t'bolwerck op dander zijde bij de galghe. Doch zijn 19 Julio die wercken verlaeten ende niet volbraght. Dan op den 29 Junij (SS Pieter ende Pauwels dagh) zijn beede de voorseide bolwercken anderwerf besteedt te volmaken ao. 88.

Fol 398: Op den 6 Junij 86 es die stede genaempt den Grave liggende op de Maese in Brabant langhe belegert geweest ende beschoten zijnde aen sijne Conincklijke Majesteijt gereduceert.

Fol 409: Op den 26 Julij 1586 es die stercke stede Nuijssen (van den rebellen gheinvadeert zijnde ende veel rooverijen ende schelmerijen pleghende) bij den Bisscop van Coelen ende Heijr Sconinx van Spaengien belegert zijnde, met storme, foortse ende vechtenderhandt ingenomen.

Fol 418: Op St.Anthonis dagh 17 Januarij 87, soo es tcasteel ofte slot van Wouwe (twelck den 8 meije 1583 van den Staeten ende hunnen veltheer Bijron (een franchoijs) met artillerije was overrumpelt) Wederom bij Marchant (insgelijcx franchoijs) wen sijne Conincklijke Majesteijt overgelevert ende vercocht.

Fol 451: Op den 6 Julij 1587 (... octavo Petri et Pauli Aposteloreum) zijn bij Borghemeesters ende schepenen van der Goes vercoren tot Commissarissen van 't Lantrecht over zuijdt bevelandt, Steven Adriaensz Huijsen voor een ende Pieter Levendale van Romerswalle voor twee naevolghende jaeren, die ten selfen daeghe gedaen hebben den gewoonlijcken ende behoorlijcken eedt, Ende hebben met Mr. Jan Arnoldi (die vant voorleden jaer aengebleven es) den 9en Julij (octava Visitatus D. virginis) voir d'eersten sitdagh Recht ende Justitie geseijt ende gheadministreert. Videto Prothocolle B fol 31, ut 240 et C fol 75.

Fol 452: den vijfdn Julij 1587 es die stede Ghelder (geleghen int landt van Gelre) aen sijne Conincklijke Majesteijtelevert bij een schotse capitain ende ingenomen.

Fol 456: Die stede van der Sluijs Naerdijen zij belegert es geweest van ontrent den 12 Junij, ende dapperlijck beschoten tzedert den 22 Julij, es wederom aen sijne Conincklijke Majesteijt gedwonghen bij appointemente den 5 Augusti.

1.2 Protocol B (RAZE 2039)

Eerste inlegvel (zie [foto 15](#)): oranje blad, drie tekentjes, een Mars, de andere twee ken ik niet. Daarboven: Petrus Levendale van Romerswalle me utitur
Per varios casus tendimus Levendale
Mars animos virtute potens his fortibus addit

Tweede inlegvel (zie [foto 16](#)): waarschijnlijk uit een boek geknipt en ingeplakt gekleurd wapen, gevierendeeld en elk kwartier weer gedeeld. schild met kroon, schilddragers twee leeuwen met knotsen of een liggen kruis, onder het embleem van het guldenvlies. Eerste kwartier, gedeeld: Castilie en Leon, tweede kwartier, gedeeld Aragon en Aragon gedeeld met ...?, derde kwartier, gedeeld, met?, vierde kwartier, gedeeld, Bourbon met ? Volgens Wikipedia is dit het wapen van de Spaanse koningen, Huis Habsburg (1580-1668)

Onder in cirkel: het teken van Venus.

Daaronder tekst:

- Act. apostolorum: 14 (onleesbaar) tenses Lycaonij vocabunt Paulum apostolorum erat Dux verbi
- Proverb.14 In timore domini fiducia fortitudinis: et filijs eius erit spes/
Timor domini fons Vitae: ut declinet a ruina mortis Timor domini ad Vitam etc.
- Eccli.1° 19 Radix sapientiae est timore dominum: et rami illius longevi
- Job 7 Militia est Vita hominis super terram / Ventus est vita mei (meus?)
- Mathei 19 Si vis ad Vitam Ingredi, forna mandata
- Mathei 7 Augusta porta et arcta via est que ducit ad Vitam
- Isacq 40 Lucae 3 Omnis Vallis exaltabitur / Omnis vallis implebitur

Fol 1 (zie [foto 17](#)): Beghinnende Prima Januarij Metten Ingangh ende beghintsel van den nieuwen ende wonderlijcken (soomen t'noemde) Jaere Nae der geboorten Ons Heeren ende Salighmakers Jhesu Christi xvc Achtentachtentich. Naer den verbeterden Stijl / (Doch sonder oppressie van eenighe stijlen) Volghende Des voorscreven Paus ende Conincx Edicten ende Placaeten.

Quem annum (Precor) ut mihi Letus faustus ac beatus, omnibusque ad salutem profit./ Atque ut Dei Gratia, Misericordia et Pax semper ex sua benedictios et plenitudine nobis donetur, Qui quicuid per omnem vitam perperam actum aut omissum sit clementer ignoscut, Utque relignum vitae n.... agnitionem(?) Pijis moribus, Justis Commercijs et aequis actibus, ad Ipsius honorem et proximores(?) cum fide, spe et Charitate transigamus, ut denique per annum domino placabilem, ad u... per ... viamus(?) Ipso per filium suum Jhesum hoc largiente qui omnis doni perfecti author est.

Per Varios casus tendimus Levendale
Ingruit (hen) presens prorus mi.....
Auferat a nobis, tristia fata

(Volgt het testament van Pedro Lopez, zone van Pedro spaengiaert, geboren vuint Castilien, eertijts soldaet ende nu wonende binnen der stede van der Goes, zie verder bij RAZE 2039)

Onderaan fol 1: Den iij Janua. 1588 es binnen der stede van der Goes gecomen t' derde vendel soldaden aldaer hoot ghearriveert 150 Ruijteren om ten platten lande geleyt te werdenandere voetknechten die alomme op de dorpen gevolgt zijn, geheel zujdtbevelandt gedaen, vuintgetheert, berooft ende gecorrumpeert es, dattet geschendt ger.... Doch die Ruijters zijn den 8 vertrocken, ende tvoorseide vendel den 10. Sulcx die geheele be..... (deels onleesbaar doordat de rechteronderhoek van het blad ontbreekt)

Fol 14: Den v^{en} Martij (MPS: 1588) naeden middagh, Donder en blixem Daer mede den toren tot Weerde in zuijdtbevelandt, ontsteken, ende mette kercke verbrandt es. Die torens van St. Martinsdijck, ende Aermuijde, waeren ooc ontsteken, dan werden gebluscht, Insgelijcx ter zelve stont Die torens van Sinte Pieters ende Sint Jan te Ghendt.

Fol 31: Den 27 Junij 1588 es Pieter Levendale van Romerswalle: bij commissie van Borghemeesters ende Schepenen van der goes, gecontinueert te zijne Commissaris vant Landrecht over zuijdtbevelandt, voor noch een ander Jaer. Sulcx heeft met Quirijn Bouwens schoenmaker ende Cornelis Gillisz brouwer (alsdoen nieu gecoren) sitdagh gehouden Donderdagh den laetsten Junij, Recht ende Justitie geseijt ende gheadminstreert tot Sinte Pieter en Pauwels dagh 29 Junij 89 exclusijs. Ten welcken daeghe P.L. gedefungeert es.

Fol 32: Die Bolwercken zoo opt hoot van der Goes, als op dander zijde by de Galghe (Die inden meije 86 begonst, maer niet opgewrocht en waeren) zijn anderwerf opden 29 Junij (SS. Pieter ende Pauwels dagh) byden Regierders van Zeelandt, besteedt om te volmaecken. Dan en consten twerck niet voldoen / Sulcx derdewerf billetten vuytgesonden alomme Jeghens den viij martij 1589.

Fol 36: Den 27 ende bijsonder snachts daer aen, ende ooc den 28 Julij (MPS: 1586) Reghen, buijen, storm ende groote winden.

Fol 42: Den laetsten Julij (MPS: 1588) op 1 sondagh smorghens zeer vroegh, geschiede het tweede combat⁷ van d'engelsche: Jeghens die Spaensche vlote, ligghe tusschen Calaix, Grevelinghe en Doveerij. Daer ij groote spaensche schepen zeer getrest ende gequetst zijnde, zoo dat zij meenden tot Nieupoort te comen om te calfaten en repareren. geraeckt zijn aen grondt opde plaete van Heyst voor blanckenberghe/ Daer van teene den 10 aug. des avents ende t'ander den xj smorghens In Zeelandt voor flissinghe ende Rammekens, gevanghen gebracht zijn.

Fol 45: Opden v^{en} sept. smorgens (MPS: 1588) ontrent voor die half ure voor drijen, begonst een zeer grooten Eclips der Maenen⁸. Soo dat de zelve cortcs naer drije uren, geheel haer licht quijte ende doncker was (nochtans zijnde claer weder) zeer vreeselijck om t'aensicht / ende gingh zoo duijster onder.

Fol 46: Op Sinte Lambertus dagh 17 sept. smorghens (MPS: 1588) vroegh alst leegh waeter was / quamen eenighe vendelen vant Conincx legher vuyt Brabant op den dijck Jeghens over t'botshoot bij Vossemaere, ende zijn int waeter geloopen Om aldaer (daert ondiep was) deur die riviere van Eendracht te ghaene int eijlandt vander tolen, tselve in te nemen ende onder die gehoorsaemheijt van sijne voorseide Majesteijt wederom te brenghen. Dan zijn vande Geusen aldaer de wacht houdende ende in garnisoene ligghe, afgeweert ende te rugghe gekeert, achterlaetende ontrent (niet ingevuld) mannen. / Doch zijn niettemin alle d'Ingesetenen des voorseiden eijlandts (vreesende t'ervatten) met alle hunnen huysraedt, bestiael ende gedorschen grainen) daer vuijt voortoen gevlucht tot nae Sinte mertenmisse.

Fol 47: Den 23 sept. (MPS: 1588) heeft Die Hertogh van Parma met sConincx heijrcracht, begonst te belegheren Berghen opde Zoom⁹, ende aende zuydt, Noordt ende oostzeijde tenten ende menighte van hutten te maecken/ Den 25 sept. es thuys van Halsteren aen sijne Majesteijt overgegeven. Den xj octo. werdter groot geschut ende artillerye gestelt opden dijck van t'noordlant by thoot van berghen ende begonst naede schepen daer vuyt ende in comende te schieten. Dan zoo men tselve niet en conste beletten, heeft den legher weder opgebroken ende die hutten aende noordzijde verbrandt den xij novemb. ende den xij aende zuydtzijde ende van daer vertrocken.

Fol 60: Atque ita hic Annus millesimus quingentes. Octuagesimus Octavus (de quo quasi fatalis, Infamis aut notandus foret, ac tanta prodigia, miracula et insolita evonirent, plerique astrolagi iam pridem ominati erant) caeterorus qui proteriere annorum more, filiter in puncto temporis et usu oculi volut umbra effugijt.

⁷ Dit is de zeeslag met de Armada

⁸ Hierbij staat een tekeningetje van de aarde waarover een baan van de maan getekend is (met ogen, neus en mond)

⁹ Bergen op Zoom houdt U vroom, stut de Spaanse scharen.....

Fol 106: Henric. de valois (henrici filius) Co. van franckerijck es van dootgesteken a saint clou, ij cleen mijlen van Paris Den eersten Augusti (MPS: 1589) Daervan hy des anderen daeghs es gestorven, ende met hem tgeheele mans geslachte de Vallois.

Fol 113: Den ix octob. (MPS: 1589) gereijst te waeghen tot Weerde ende des avents tusschen x ende xj met een roeijshute van oorloghe opgevaeren In de vlote op den admirael vande geusen. / Des anderen daeghs opt foort van Lilloo ende savents tschepe. Den xj gevaeren voorbij ordam ende andere forten (zijnde onder sconincx gebiedt) tot in Antwerpen. Aldaer ic tzedert den 23 iulij 83 niet en hadde geweest. / Den xv^{en} voor Oosterweele tscute geghaen ende gevaeren aen tfort t'Ordam, ende van daer inde geuse vlote, ende met gelijcke schuijte gevaeren aen Valckenisse ende voorts geghaen in Weerde. / Den xvj te waeghen ter Goes gekeert.

Fol 142: Pugna contigit in francia apud Euriij(?) (non longe a Dreux) ubi Navarrous rogulus francie regnum occupare conatus, victoria (et si modica) potitus fuit. contra Ducem Maijnae reliquos...(?) faedere facto colligates / 14 Martij (MPS: 1590)/ In qua Comes Egmond (hispa regis nomine militans) cesus est.

Fol 168: Den laetsten aug. (MPS: 1590) ben ic tschepe geghaen, ende des anderen daeghs ghearriveert tot Vlaerdinghen, ende voorts tot delft geghaen ende inden Haeghe / 2 sept. tot Soetermoer ende in den Haeghe gekeert / 3 sept. gereden tot Leyden ende voorts deur alphen etc. woerden, binnen Utrecht (aldaer ic tzedert den 17 Julij 84 niet geweest hadde) ende noch Indictie van tvoorseide capittel vercreghen / Den 4 sept. (twelck was 25 aug. stilo antiquo diemen noch t'Utrecht observeerde) dese voorseide Thienden geroijeert ende vercreghen Den v sept. gereden vanden vaert tot Cuijlenburgh ende deur vianen weder binnen Utrecht gekeert / Den 6 vertrocken deur Ouwater totter Goude ende des avents tst.... Den 7 smorgen ghearriveert tot Rotterdam, nae Dort ende gekeert deur rott. tot delfshavene ende des avents tschepe / Den 8 deur spuije ende des avents voor de plate Den 9 sept. binnen ter Goes gekeert. / Sulcx In dese reijse gevaceert x daeghen ende ic hebbe alle daeghe gereijst, vuytgesteken den voorseide 4 sept. doen ic binnen Utrecht stille hebbe geleghen.

Fol 170: Parisioris¹⁰ urbo(?) Lutetia, ab Henrico Navarro (quem illi pro francoris Rege legitimo recognoscere recusabant, nisi ad fidem catholicam quam Calvinistaris heresi imbutus abjurarat, roversus Christianae Ecclesiae reconciliaretur) ipso die D.Marci 25 aprilis obsideri copta (?? coperta?), captis undique civitabilis vicinis fero ambus et mox etiam 27 Julij subvrsijs (subversis?), Itineribusque et flumeien (?? flumine?) supra et infra impeditis, tanta tandem strumenti et commeatus inopia laborarunt ut ad 13000 hominum trium mensium spacio fame Intorijse, imo et 22 Infantes comestos (horrendum) relatum fit, Ipsi nihilominus Machabrorus exemplo in avita fide constantes, Verbi divini cibo (quem orthodoxi et xij illorus Pastores subministrabant) rosetti, Spiritus sancti grande fortes, et oronibus continuis insistoribus perseverarunt Donet (Donec?) adveniento Belgicis Provinciis Duce Parmensi, cum Hispan. Regis copijs, Ipse Navarreus obsidionem solverit penult. Augusti cum illi ultra bidnum (biduum?) aut triduum amplius sustinerent non poterant. / Interim tamen adhibent (adsh't afkorting in Cappelli) commeatus invectus non fuit (hekje sluiten)

¹⁰ Hier niet zeker van de uitgang van woord 1, 10 en 20, soort lange s

Fol 171: (hekje¹¹) Imo etiam ex Insidijs (scalis menibus ad motis) semel ab illo impetiti fuerunt vij sept. nisi ubi civitas Langnij, (sita ad Marnum supra lutetiam) a Parmensi expugnata et recuperata fuerit per die Nativit Mariae Melun(?) vij sept. / Ac Mox. Corboil.(?) (ad Sequanam)

Deo patrum nostrorum qui solus suos miraculose sustinuit. sit Honor Virtus et Gloria In aeterna Memoria.

Fol 218: Den 8 meije, woonsdagh (MPS: 1591), ben ic voor middagh tschepe geghaen (den windt N.O.) ende laverende deurt noortoordt des avents gheanckert voor Vossemaer / nae midnacht voorts laverende over den Biesbosch, van boort tot Dort gevaeren nae x uren / ende voorts op Papendrecht ende te voete tot Schoonhoven wel moede tuss. iij ende iiij uren / Vrijdagh te waeghen opde Maert ende voorts tscute bin. Utrecht ontrent viij uren. Terstont noch Capittel ende Concessie vande voorseide thienden verworfven (bovengeschreven:) ultima aprilis stilo antiqo / Saterdagh geseghelt / Sondagh te waeghen nae Leijen, dan t'Alphen snachts blijvende, Van daer Maendagh te voete tot Leijen ontrent viij uren, ten iij, te waghén nae Delft, voorts tscepe opde Havene ende snachts deure / Dijstdagh smorghens over den biesbosch voorby de zwaluwe (den wint west) moesten achterwaerts keeren Om dat die malcontenten daer insidieerden met vier schuijten / Doch voorts voor den Ruijghen Hil / Daer die windt wayende N.O./ Woonsdagh smorghens ter Goes gekeert.

Fol 231: Den 4 Junij (Dijstdagh nae Pinxtren) (MPS: 1591) ontrent 4 uren nae midd. ben ic tschepe geghaen ende gevaeren teghen stroom (den windt N.N.W) deurt nieudiep, tot opde Zijpe, tsnachts voorts, smorghens voorde plaete, deur spuije, ende ontrent iij uren nae midd. ghearriveert op Delfshavene, terstont geghaen tot Rott. ende voorts te waeghen ter Goude / Donderdagh nae een uren naeden midd. te waeghen deur Oudewaeter ende gecomen t'Utrecht nae vj uren ende terstont Indictie Jehens morghen, van tCapittel versocht ende verworfven / Vrijdagh die Cessie ende requisitie deur M. Libert gedaen ende gheimpetreert ende ten zelven daeghe (dwelcken Die van Utrecht naeden ouden stijl rekenden den 28 meije) die briefven gegrosseert, geseghelt ende geregistreert / Saterdagh ten x uren te waeghen vertrocken ende ten drijen gecomen ter Goude, ten vijf uren insgelijcx nae Rott. aldaer commen(de) voor achten, noch geghaen tot Delfshaven int schip Vide pag. precedenten (MPS: dat is fol 230)

Fol 230: Snachts door die sluijsen, smorghens ontrent claerende tseijle den windt N.O., tBrielsche gat vuijt in zee, den windt wackerde met reghen, t'Brouwershavense gat weder in, voorbij bommenee, oostduvelant, deur zijpe t'nieudiep ende ghearriveert voor vj uren bin. Goes. Sulcx gevaceert vj daeghen ende v nachten.

Fol 240: Opden eersten Julij 1591 quae est octava Nat. Johannis bapt.) es Pieter Levendale van Romerswalle, by Borghemeesters ende schepenen van der Goes, Andermael gecoren te zijne Commissaris vant Landt Recht over Zuijtbevelandt voor ij naevolghenden Jaeren / Ende heeft met Willem Iobs z. Goeree ende Martin Cornelisz Masuer den gewoonlijcken eedt gedaen Ende op Donderdagh den iiij Julij (ipsa die translationis Martini) voordén eersten sitdagh Recht geseyt ende Justitie gheadministreert. Videto Prothocoll A. pag. 451 (ut supra pag. 51) / et C pag. 75.

¹¹ Waarschijnlijk vervolg van fol 170, deels onleesbaar in de vouw van het boek

Fol246: Maendagh den 29 Julij tuss. 2 ende 3 uren naeden middagh ben ic tscepe geghaen den wint O ende des avents gheanckert voorby Oolkensplate, / tsanderdaeghs den windt Z.W. deur spuije, ten viij uren ghearriveert op Delfshaven / voorts tot Rott. ende te waghén ter Gou ten 1 uren, voorts t'Utrecht ten vij, Woonsdagh geconsuleert, Capittel vercreghen confirmatie, briefven ende citatie verworfven gedateert stilo antiquo quo ibi utebantur 21 Julij / Donderdagh (i festus ibi erat M. Magdalenaē ende kermisse) geseghelt / Vrydagh nae 10 uren te waghén opder Gou hora 4 / ende nae v uren nae rott. aldaer comende recht voor 8 alnoch op delfshavene geghaen aldaer 1 schip inden culck vindende, zijn ten sel. avent ontrent x uren afgevaeren, den windt O, deur tspuije etc. t'nieudiep ende Saterdag smorgens voor vij ter Goes ghearriveert. Sulcx op dese reijse maer v nachten (Dan die iij bin. Utrecht geslapan) vuytgeweest. In 9 uren van delfshavene ter Goes geseijlt ende van Utrecht totter Goes gereijst binnen xxj uren.

1.3 Protocol C (RAZE 2040)

Op de eerste pagina van dit protocol ([zie foto 19](#)) staat geheel boven geschreven: Lucifer, exhilerans animos, Venus, hesperus omnium, (hesperus = de avondster). Verder staan er op deze pagina vijf wapens:

1. adelaar met schild met veel kwartieren op een kruis van ruwe stokken, zuilen van Hercules. Spreuk: PLUS ULTRA, keizerskroon. Geknipt uit een boek en opgeplakt.
2. wapen van de Spaanse koningen uit het huis van Habsburg.
3. gedeeld wapen met kwartieren, die zelf weer gedeeld zijn, met Castilië, Léon, Aragon en andere. gekroond schild op een kruis van ruwe stokken, schilddragers: twee staande leeuwen, embleem van het gulden vlies. Geknipt uit een boek en opgeplakt.
4. Schild met kwartieren van Holland en Brabant. Klimmende leeuwen.
5. wapen van Zeeland, gedeeld wapen, leeuw en golven. Getekend en gekleurd.
6. Stadswapen van Goes, gedeeld schild. Kwartieren met klimmende leeuwen, en ruiten, onder een staande gans.

Tussen de schilden het astrologische teken van Venus. Hierin de letters alpha en omega (MPS: ????? Ik begin hieraan te twijfelen) De omega in feit het astrologische teken libra = weegschaal. Daar omheen de volgende latijnse bijbelteksten:

- Donec dies elucescat, et Lucifer, oriatur in cordibus vestris. (2. Petri 1° 19) = Totdat de dag aanbreekt ende morgenster opgaat in Uw hart.
- Cum te consumptum putaveris orieris ut Lucifer, et habebis fiduciam preposita tibi spe, etc. (Job.11°.18)
- Quae est ista quae progreditur, quasi aurora consurgens (Cant.cant.6)
- Quasi stelle matutina in medio nebulae. (Eccli.50) = Als een morgenster in de nevel.
- Quasi meridianus fulgor corsuget tibi ad vesperam. (Job d.cap.11°.17)

Op de tweede pagina ([zie foto 20](#)) staat veel tekst in het Latijn en Nederlands:

Petrus Levendale van Rommerswalle (een stukje in de linker bovenhoek onleesbaar omdat er iets overheen gevouwen is)

.....atus est Notarius Apostolicus etc. a D. Petro de Laderiere

.....onico Mechlinensi , Viscomite palatino etc. Presente Egidio

.....attel Notario etc./ Mechlinius 17 Maij 1576

.....luen es bij den President ende andere vanden Grooten Raede

.....Coninx residerende binnen Mechelen, gheadmitteert ende

.....nstituert Notaris ende Tabellioen openbaer Om etc.

.....heeft den behoorlijcken Eedt gedaen xxj meye 1576. Volghende

.....te Daervan zijnde Onderteeckent J.Buijsset

.....bij den Cancellior ende andere van den Raede des Coninx

gheordineert in brabant etc. geadmitteert totten voorseiden Staet
 binnen den Lande van Brabant, Lijmborch ende andere van
 Overmase, Volghende d' Acte Gedaen binnen Brussel den
 xxv meye 1576. Onderteeckent Govaerts

Daaronder een opsomming met allerlei gegevens van pausen, keizers van Habsburg en
 Spanje:

Pontifices Romani	Imperatoros	Principes Belgarum
Pius iiiij us medices medio..	Maximilianus ij us	Philippus ij um Hisp.Rex
creatus 1560		natum valledolys 21 may 1527
obiit 10 dec.65		In belgium venit 1549
Pius v us alexandrinum		Antwerpian ingressus xj sept 49
creatus 7 Jan 66	obiit	Ibi inauguratus dux. brab. 12 sept
obiit may 72	Rudolphus ij us	Et Comes Zeelandie in civitate
Gregorius xij us		Romerswalle 20 sept 49
denunciatus may 72		Belgicarum provinc. administ.
obiit aprilis 85		coram suscepit xxv oct 1555
Sedit		Belgio discredens ao 1559

Op pagina 3 en 4 ([zie foto 21](#)) vermeldt Levendale heiligendagen, verspreid over het hele jaar, op pagina 5 ([zie foto 22](#)) een cijferkalender (MPS: ?????? Moet hier geen uitleg bij) Pagina 6 ([zie foto 23](#)) is de pagina waarop Levendale met de acten begint. Hoewel, hij begint deze pagina met Prothocoll ende Register van den Testamenten Donatien, Voerwaerden, Constitutien, Attestatien, Accoorden, Beloften ende andere publicque Acten oft Instrumenten gevolgd door een gebed, het Onze Vader in het Latijn, en daarna pas de eerste acte, beginnend met de tekst “In de naem ons heeren Amen”, zie hiervoor verder bij het betreffende protocol

Fol 75, Juni 1595: op den laetsten Junij 1595 (postridie Petri et Pauli Apostolorum) zijn bij Borghemeesters ende Schepenen van der Goes gecoren tot Commissarissen opt LandtRecht over Zuijdtbevelandt Pieter Levendale van Romerswalle ende Cornelis Cornelis Mathijsz, voor 2 naevolghende Jaeren, die ten zelven daeghe gedaen hebben den gewoonlijcken Eedt / Ende hebben met Willem Jobsz Goeree (die vant voorleden Jaer aengebleven es) Den 6 July (octava Petri et Pauli) voor d'eersten sitdagh Recht ende Justitie geseijt ende gheadministreert / Atque hic tertium Biennium caeptum est, quibus Petrus illi Jurisdictioni praefuir / Nimirus 17 Julio 1587, 91 et 95 ut in Prothocol A fol 451 et B fol 240

Fol 186, april 1596: Caletum in Gallia ad Portum Iccium (quod Anglis qui Illud annos 210 detinuerant ab her. (heredes) francorus rege ex improviso ereptum erat 9 Januarij 1558) ab exe(r of c)itu Phi. hisp. Regis 8 aprilis obsessu, mox decimo obsidionis die Nimirus 17 aprilis expugnatum, devictum ac Belgicis suis Ditionibus adauctum sive restitutum fuit.

Fol 191, april 1596 ([zie foto 25](#)): Den 23en martij, saterdach sub primis vesperus Dominicae Letare, hebbe ick gecocht mijn huijs, staende binnen deser stede Goes, voir de kercke, bij de Marckt / Twelcke mij geleverd es mette behoirlijcke solempniteijten alhier gepleeght Den 8 Aprilis / Ende ick ben gecomen daerinne metter woene Den 25 Aprilis, ipsa die D.Marci, post Litanias maiores celebratas, Donderdach post Quasi modo que etiam erat Octava mei Natalis / Sulcx hebbe ick alhier voorts aen mijn Comptoir gehouden / Daervan hier MEMORIE Deus P(ate)r Caelestis, hic mihi concedere dignetur suam benedictionem Pacem ac salutem corporis et animi in hac terrena habitatione: Et tandem Requiem aeternam In Domo sua, ubi mansiones multae sunt In terra viventium. Levendale.

Fol 210, juni 1596: Op St.Jans dagh 24 Junij es P.L.v.R gecontinueert Commissaris over tLandt Recht etc. ut supra pag.75 voor noch 1 Jaer / Ende benefens hem zijn alsdoen gecommiteert Jan Claisz ende Jacob Rijke / Ende tsaemen Justitie gheadministreert Donderdach 4 Julij.

Fol 219, augustus 1596: Hulst flandrae oppidum quod Geuse rebbelantes invaserunt. citu Regis hisp. duce parmensi 1 novemb. 83 recuperatum iterus a geusis inter....? erat Nunc hac anno ubi pred....s exercitus duce Alberto austriaco. In hulsterambacht modo Insulam factam noctu inter 8 et 9 July irrupisset, munitiones ex una parte et fortalitiarum op de Moervaert superasset 19 July, tormentis 6 augusti capto Verte folium. antemurali

Fol 220, augustus 1596, vervolg van fol 219: antemurali¹² et iterus 16 quassatum, Tandem licet undiquaque iea??? tam cinctum obsidione erat, qum commeatus et rerens (of recens?) miles naviculis Invehi poterat, et in presidio haberet ad huc ad 3000 validos bellatores (= krijgsliden) conditionibus 18 aug. accepts summa virtute, vi actidimitate compulsus, et Deditum fuit 20 augusti 1596.

Fol 450, december 1597, einde van het prothocol C of ♀ (= Venus). Exitus Matutini et Vespere (domine) delectabis / Psal.64 Te decet. Exhibit homo ad apus suum, et ad operationem suam usque ad Vesperum, Psal.103, benedictij Hesperus advenit, manus et meus fessa quiescant.

Postquam Lucifer ♀ illuxerit, mox (zonnetje) Sol succedit. Daaronder een tekenetje van in elkaar gestrengelde lijnen

Laatste pagina ([zie foto 27](#)): Prothocol C sine ♀
Petrus Levendale van Romerswalle
me utitur
Ortus refulgut Lucifer
Lucis Aurora rutilans coruscat
Aurora cursus provehit
Lucifer exhilarans animos Venus hesperus omnes
(in een cartouche van krulletjes:) J. la Grappe

1.4 Protocol D (RAZE 2041)

Eerste pagina ([zie foto 28](#)): Een mooi blad met gekleurde wapens en een zon. Bovenaan: Sol oriens mentis nebulas Lux lumine tollit. Daaronder: een zonnetje in een groene cirkel met de tekst: Sol Justitiae Christus. Daaromheen drie gekleurde wapens: goud, klimmende naar rechts gekeerd op zwart veld, aan de rechterzijde het wapen van Zeeland met de spreuk luctor et emergo, daaronder het stadswapen van Goes. Tussen de wapens de tekst: Dulce Lumen et delectabile est oculis, videre Solem / Ecclesiastis xj. Illuminare his qui in tenebris et in umbra mortis sedent: ad dirigo dos pedes nostres in via paris / Luci. Orietur vobis timentibus nomen meum.

Sol Justitiae Malach ultimus (wapens van Holland Zeeland en Goes)

Fol 16, februari 1598 (ik heb de wekdagen steeds voluit geschreven): Maendagh post Lectare 2 mart. smorgens 6 uren geslaghen, zijnde vuytgeghaen ende afgeseijlt van 1 riff,

¹² = bescherm-muur

deurt noortoordt, zijpe, etc. hille (voor d'oude maese het 2 riff geswicht) voorbij Dordt. eert noch 12 uren was. / dan zoo den windt westelijck meer opstack, voor de Lecke gheanckert ontrent 2 uren, anders zoude wel ten 4 oft 5 uren inden Haeghe geweest hebben / doch noch voor 5 uren bin. rotterdam ghearriveert. / Dystdagh Delft, Haeghe, Geconsuleert op den testamenten vande jonghe Jacques Cornet / Vrydach ontrent 10 uren te wagen nae Leijden / Saterdag tempe eclipsis solaris voor 11 uren tshute deur Woerden ende des avents gebleven opden Helldam / Sondagh (quae stilo novo 4° hic utimur erat Dominica Judica et stilo veteri quo traiecti ad huc utebatur Vasten avendt) bin. Utrecht / Maendagh thienden verheven / Snachts voorleden ende desen maendagh, dystdagh ende sonderlinghe Woensdagh zeer groote stormen van winden / Een groote aenslagh op Hulst, Dan Conincx volck waeren op haere hoede, zulcx niet gheattenteert / Donderdagh op de vaert, schoonhoven, bin. Dordt, des avents noch tschepe, Vrydagh deur die kille in slaecke / Saterdag 14 marty smorgens ten 8 uren ter Goes gekeert / ende zulcx gevaceert 13 daeghen.

Fol.261, begin van het jaar 1600 ([zie foto 30](#)): Aanhef in het Latijn, over het protocol

Fol 372, oktober 1600: Den 7 oct. ben ic gereyst en den 9 ghearriveert opde vaert ende binnen Utrecht / Den 13 wederom tschepe / 14 Rott., Delft, Haeghe, Delft, 15 Rott/ 16 voor Dort / 17 bin Goes gekeert. Sulcx vuytgeweest 11 daeghen.

Fol 374, oktober 1600: Den 20 oct. ben ic zijeck geworden feбри tertiana et dolore lienis / tot (MPS: niet ingevuld)

Fol 428, mei 1601: Den 2.4.5.8.10 majj hebbe ic 1 stercke cortse gehadt ende den 12 bleef die achter.

Fol 472, september 1601: Alba regalis, in hungaria a Christianis recuperata 21 sept.

1.5 Protocol E (RAZE 2042)

Pagina 1 ([zie foto 31](#)): links boven een fraaie gecalligrafeerde initiaal M. Daar achter de tekst: Mars animos virtute Potens, hic fortibus addit. Centraal staat het astrologische teken voor Mars. In de cirkel de letters v m met een pijltje. Rechts daarvan het wapen van Zeeland, het water is niet ingekleurd, spreuk luctor et emergo. Links daarvan de volgende latijnse tekst: Dominus protector Vitae meae a quo trepidabo... Si exurgat adversum me (MPS: een mij onbekende afkorting: prelinus of zoiets) in hoc ego sperali.... Expecta Dominum viriliter age et confortetur cortuum et sustine dominum / Psal.26. Dominus illuminatio. Rechts onder het stadswapen van Goes.

Fol 49, mei 1602: Op den zelven 23 majj gevaren tshute tot Dordt, Vrydagh 24 te Wagen deur schoonhoven in Utrecht, Maendagh te waeghen op Amsterdam, Dijstdagh te wagen in Haerlem, Woonstdagh in een damlooper tot Leijden ende voorts te wagen in Delft, Donderdagh in den Haeghe ende binnen Delft, vrydagh tscute tot rotterdam, te voete in delfshaven, tschepe, saterdag voorbij dort aent hoot van sgravendeel, Sondagh storm aldaer gebleven, Maendagh 3 Junij deur de kille, gelaveert tot Goes / Al cum uxore et antilla.

Fol 180, september 1603: Uxor mea iterus gravida, Justo animi dolore et metu, ex precipiti (sed falso) Medici Indico (quasi puella que nobis commorabatur, peste infecta esset) commota, 2 aug. / Ac denuo es subito Glicium in aliens aedibus conspectum 19 sept. perterrita foetum trimestrem sed abortivum, duro labore enixa est 22 sept. hoc eodem anno 1603

Fol 300, september 1604: Ten zelven daeghe sondagh ontrent middagh, in 1 pleijte, voorbij Rom(merswal)le, des avents in de vlote voor Lilloo, veerschat 1 gulden / Maendagh 13 sept. Den cerchers aldaer 36 stuvers den bootsgesellen 5 stuvers over in 1 ander schip, voor ordam den cerchers 3 gulden den bootsgesellen 5 stuvers ende des avents binnen Antwerpen. Daer ic tzedert 15 oct.89 niet en hadde geweest, veerscat 1 gulden / den bootsgesellen aldaer 5 stuvers / op d'admiraliteit 8 stuvers, opt casteel 10 stuvers / Vrydagh 17 sept. smorghens tscepe tot Mechelen, Daer ic tzedert 27 Junij 80 niet en hadde geweest, ende noch ten 2 uren te voete tot Loven voor 7 uren, Daer ik tzedert 22 november 75 niet en hadde geweest in collegio Viglij / Maendagh 20 sept. tot Mechelen / Dijstdagh 21 sept. geghaen tot Waelhem ende over op Eechoven Daer ic tzedert 28 Junij 80 niet en hadde geweest / Vrydagh 24 sept. smorghens ten 5 uren mette pachters waeghen (niet zonder groote vreese ende danger vande vrijbuijters) tot Antwerpen / Maendagh 27 sept. vertrocken ende gebleven binnen tfort van Lilloo Daer ic tzedert 10 oct. 89 niet en hadde geweest / Dijstdagh 28 sept. met 1 groote schuijte op Hanswarts ende voorts te voete (continuelijck reghenende) des avents laete binnen Goes / Even veel int wederkeeren vuytgegheven /dan nu voor Lilloo den cerchers 38 stuvers. Tsijn van veerschatten ende onghelden Vander Goes tot Antwerpen ende wederom 17 guldens / Sonder noch d'oncosten van de Pasporten van wederzijden ende mijn theercosten.

Fol 307, october 1604: Ubi Mars sub finem sept, a Saturno recedens, sese Jovi coninnxisset circa initium huius mesis Oct. In ipsius Jovis domo, Nova quedam Stella Inter predictos tres sumpmos? planetas (omnes? in eadem domo nempe Sagittario collectos) media, apparere cepit, quae splendore suo scintillans omnes? alias, etiam ipsem Jovem vicinum superavit / A me primum 14 octob. notata / faxit omnipotens Deus ut Phosphorus iste pacificus fit /

Fol 377, mei 1605: Maendagh inde Cruijsdaghen 16 majj, smorghens, reedt Graeff Mauritz, metten Geusen Legher naer Antwerpen, om te belegheren / ende ten zelven daeghe, voer die Geuse Vlote, (bet dan 500 zeylen) tot voor Lilloo / Dijstdagh den 17, voor daeghe, pooghden die tschepe waeren te passeren voorbij die Peerle schans ende boven Calloo den Zeedijck aende Vlaemsche zijde, deur te steecken, Dan Werden afgejaeght, vele dootgeslaghen ende verdroncken / Ende des woonsdagh keerden voor tcasteel van Woude.

Fol 382, juni 1605: Donderdag den 9 Junij tschepe gevaren tot in ende voor Oolkensplaete / Vrijdagh Dordr. ende te wagen in Gorcum / Saterdag te waeghen deur Vianen tot Utrecht, hora secunda / Donderdag tschute deur die Vaert ende afgeseylt ten 1 uren (reghen, windt noordelijck donder blixem storm) ende voor 6 uren binnen Dort / Vrydagh tschepe, grooten windt westelijck, in Oolkensplaete / Saterdag afgevaren tot voor Vianen, ende des avents afgevaren, callem ende des nachts ten 1 uren ghearriveert tot Armuijde / buijten boorde gevallen, / Sondagh binnen Aermuijden ende in Goes gekeert

